

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про відповідальність Держави перед військовослужбовцями»
(реєстр. № 15238 від 13.05.2026)*

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються підстави удосконалення відповідальності за недотримання соціальних гарантій військовослужбовців у контексті проекту Закону України реєстр. № 15238 від 13.05.2026 (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного законодавства про соціальний захист військовослужбовців.

***Ключові слова:** військова служба, військовослужбовці, грошове забезпечення, виплати, соціальні гарантії, відповідальність.*

Вступ

Удосконалення правового регулювання соціального забезпечення військової служби в Україні набуває особливої актуальності через триваючу збройну агресію та потребу у підвищенні боєздатності Збройних Сил України, актуалізуючи питання посилення соціальних гарантій військовослужбовців в умовах дії воєнного стану.

Основні засади та порядок виплат військовослужбовцям в Україні регулюються Законами України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ, «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ.

Механізм відповідальності за невиконання грошового забезпечення військовослужбовцям реалізується через поєднання норм цивільного законодавства, законодавства про працю, про адміністративні правопорушення та кримінального закону.

Законопроект розроблено з метою «законодавчого врегулювання питання забезпечення відповідальності Держави перед військовослужбовцями та членами їх сімей за несвоєчасну виплату належних коштів, ненадання пільгового доступу до програм отримання житла та іпотечних програм, незабезпечення можливості безкоштовного здобуття освіти за вибраним фахом, що дозволить підвищити довіру до Держави та посилити обороноздатність України»¹.

Основна частина

Визнаючи необхідність удосконалення законодавчих підстав відповідальності за порушення прав військовослужбовців, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Чинний механізм відповідальності, зокрема за невиконання грошового забезпечення військовослужбовцям поєднує цивільно-правові санкції у вигляді

---

¹Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про відповідальність Держави перед військовослужбовцями» (реєстр. № 15238 від 13.05.2026). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70020>

стягнення середнього заробітку за час затримки (стаття 117 КЗпП) та інфляційних втрат (стаття 3 Закону України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати» від 19 жовтня 2000 року № 2050-III), персональну відповідальність посадових осіб (статті 41, 172-13, 172-14, 172-16 КУпАП, статті 175, 425, 426, 426-1 КК України). Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України² у справах про стягнення належних військовослужбовцю виплат (заборгованості з грошового забезпечення) строки звернення до суду не обмежуються.

Окрім цього, з метою законодавчого закріплення цільового використання доходів Державного бюджету України, джерелом яких є військовий збір, на виплату грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України 14 травня 2026 року у першому читанні прийнято проект Закону України «Про внесення змін до розділу VI Бюджетного кодексу України щодо зарахування військового бору до спеціального фонду державного бюджету» (реєстр. № 15167 від 10.04.2026).

Концептуальним недоліком законопроекту є декларативний характер норм, у зв'язку з чим встановити факт їх виконання (або неналежного виконання) тими чи іншими органами державної влади або органами місцевого самоврядування буде неможливо (наприклад: «Держава зобов'язана здійснювати виплату військовослужбовцям грошового забезпечення, надбавок, доплат, винагород та всіх інших визначених законодавством видів грошового забезпечення в повному обсязі та у встановлені строки, а також в автоматичному режимі та без вимагання додаткових довідок та документів» (стаття 1 у редакції законопроекту); «За затримку виплати військовослужбовцям грошового забезпечення, надбавок, доплат, винагород та всіх інших визначених законодавством видів грошового забезпечення, а також за виплату не в повному обсязі нараховується пеня відповідно до законодавства» (стаття 2 у редакції законопроекту)). Подібним чином сконструйовано усі норми законопроекту, декларативність яких унеможлиблює їхню реалізацію.

Пропозиція щодо обов'язковості нарахувань грошового забезпечення, надбавок та інших виплат, компенсацій, тощо військовослужбовцям, членам сімей загиблих/зниклих безвісти; родин загиблих та зниклих безвісти; безкоштовне здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти в *автоматичному режимі* – без вимоги додаткових довідок чи документів (статті 1, 5, 7, 8 у редакції законопроекту) потребують роз'яснення та конкретизації щодо їхньої практичної реалізації та вказівки на джерела фінансування.

Законопроект суперечить вимогам частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України, частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України щодо необхідності фінансово-економічного обґрунтування.

---

² Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 233 Кодексу законів про працю України (справа щодо строків звернення працівника до суду про стягнення заробітної плати та інших належних працівникові виплат) від 11 грудня 2025 року №1-р/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-25#n69>

Варто наголосити, що законопроект поданий у пакеті з іншими проектами суб'єкта законодавчої ініціативи, спрямованими на врегулювання питань військової служби, а саме: про систему довгострокової військової служби та резерву (реєстр. № 15231); про прозору систему призову та мобілізаційної черговості (реєстр. № 15232); про демобілізацію та реінтеграцію військовослужбовців (реєстр. № 15233); про поетапну модель військової служби та гарантовану демобілізацію (реєстр. № 15234); про гарантовані цикли служби, відновлення та ротації (реєстр. № 15235); про реформу територіальних центрів комплектування та сервісну модель мобілізації (реєстр. № 15236); про справедливе бронювання та участь у обороні (реєстр. № 15237); про економічну стійкість під час війни (реєстр. № 15239); про прозорість використання коштів на оборону (реєстр. № 15240); про післявоєнну адаптацію ветеранів як систему (реєстр. № 15241); про обов'язкову ротацію та граничні терміни служби в умовах війни (реєстр. № 15242); про національну модель оборони за принципом тотального резерву (реєстр. № 15243); про довгострокову мотиваційну модель військової служби (реєстр. № 15244) про гарантований базовий рівень грошового забезпечення військових (реєстр. № 15245).

Аналіз поданого пакета законодавчих ініціатив свідчить про суттєві порушення принципів правотворчої діяльності, закріплених у статті 3 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-ІХ. Законопроект утворює логіко-нормативні колізії з іншими актами суб'єкта законодавчої ініціативи (зокрема, № 15234 та № 15244), що містять внутрішню суперечливість, засвідчують відсутність єдиного концептуального підходу щодо удосконалення правового регулювання соціальних гарантій військовослужбовців та є прикладом декларативної нормотворчості.

Положення розділу II законопроекту свідчать про відсутність достатніх і завершених механізмів для реалізації положень Закону в разі його прийняття. Так, Конституційний Суд України в Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності.

Висновки

Удосконалення законодавчих підстав відповідальності за порушення прав військовослужбовців та посилення їхніх соціальних гарантій потребує комплексного підходу, зокрема щодо запровадження системи військової юстиції та кодифікації військового законодавства.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.